

обумовлені відсутністю у чинному КПК України нормативних положень, які б надавали можливість прокурору надавати доручення оперативним підрозділам на здійснення тимчасового доступу до речей і документів.

Список використаних джерел

1. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: наказ Генерального прокурора України від 19 грудня 2012р. № 191 4гн. Новий Кримінальний процесуальний кодекс України: коментарі, роз'яснення, документи. К.: Юрінком Інтер, 2013. С. 221–233

2. Лисаченко Є. І. Application mechanism of temporary access to property and documents as a means of criminal procedural proof in Ukraine (Механізм застосування тимчасового доступу до речей і документів як засобу кримінального процесуального доказування в Україні). *Visegrad Journal on Human Rights*. 2020. № 1. Ч.3. С. 96-101.

3. Старенький О. С. Тимчасовий доступ до речей і документів як засіб отримання доказів у кримінальному провадженні: окремі проблемні питання. *Вісник кримінального судочинства*. 2019. № 1. С. 80-98.

Єрмаков Юрій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПРОЦЕС ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У СФЕРІ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ НАДР І ЧИННИКИ ЇХ ЛАТЕНТНОСТІ

Висока ступінь криміналізації сфери надкористування обумовлюється активною участю в їх незаконному видобуванні не тільки місцевого населення, але й існуванням потужного конгломерату у вигляді фінансово – промислових груп (основою яких є видобуток, використання, продаж та експорт корисних копалин) з представництвом у владних структурах. Організовані злочинні угруповання, що спеціалізуються на кримінальних практиках у сфері надкористування (однієї з найбільш прибуткових в державі) мають представників у вищих, центральних та місцевих органах державної влади, муніципалітеті, вони впливають на політику держави, як у галузевому, так і загальнонаціональному масштабі, що обумовлює наявність проблем на етапі отримання первинної інформації про зазначені кримінальні правопорушення.

Участь у протидії зазначеним правопорушенням оперативних

підрозділів обумовлюється їх високою латентністю. Чинниками латентності, що обумовлюють активну діяльність оперативних підрозділів щодо виявлення їх ознак є: допущення порушень при видобутку корисних копалин з міркувань доцільності та соціальної необхідності (58%); корпоративна солідарність підприємців – суб'єктів надрокористування (43,6%); низька активність населення щодо виявлення фактів незаконного видобутку корисних копалин (38,9%) з огляду на їх участь у вчиненні кримінальних правопорушень, або необізнаністю з незаконністю дій (22,3%); відсутність (у більшості випадків) чітко визначеної, персоніфікованої потерпілої сторони, яка була б заінтересована в інформуванні правоохоронних органів щодо вчинення цих кримінальних правопорушень (39,2%); суттєва суб'єктивна складова щодо оцінки незаконності дій (72,4%), оскільки для даного виду кримінального правопорушення характерним є те, що, вчиняючи його, особа багаторазово вчинює дії, які можуть бути як фактично законними за своїм характером та змістом, так і незаконним, що залежить від способу вчинення кожного з окремо взятих тотожних дій; співчуття злочинцям (через зубожіння, безробіття, з мотивів забезпечення сім'ї продуктами харчування, паливом тощо); традиції щодо зайняття незаконним промислом значною частиною населення у певній місцевості (в тому числі і для власних потреб); більшість цих кримінальних правопорушень вчинюються переважно за межами населених пунктів, у яких активність природоохоронних та правоохоронних органів є низькою (14,8%); можливості використання корумпованих зв'язків для ухилення від контролю регуляторів (93,2%); заплутаність законодавчої бази, що регулює видобуток корисних копалин (77,8%).

Аналізуючи чинники латентності та враховуючи можливі показники розподілу латентних кримінальних правопорушень за джерелами латентності ми визначаємо незаявлену латентну злочинність (72,7%) (внаслідок відсутності заяв та повідомлень про незаконний видобуток корисних копалин); приховану латентну злочинність (52,2%) (внаслідок приховування факту або незаконності видобутку корисних копалин); невиявлену латентну злочинність (32%) внаслідок пасивних дій контролюючих та правоохоронних органів з різних причин.

Сфера використання та охорони надр має певні особливості, які впливають на процес виявлення ознак кримінальних правопорушень, а саме: специфіка процесів та технології надровидобування (88,9%); вчинення кримінальних правопорушень характерно для місцевості, де практично відсутнє оперативне покриття (61,9%); підприємства надровидобувної галузі мають просторову розрідженість - об'єкти їх

технологічних стадій знаходяться на значні відстані один від одного, внаслідок чого потрапляють у зони оперативного обслуговування різних підрозділів (59,4%); суб'єкт надкористування може вести легальну господарську діяльність, але приховувати реальні господарські операції, не відображати їх в обліку, вчиняючи тим самим кримінальні правопорушення (51,5%); при підготовці, вчиненні і приховуванні кримінальних правопорушень використовуються легальні інструменти економічної діяльності і зовні окремі його ланки виглядають як елементи господарської діяльності, тому тільки особа яка володіє спеціальними знаннями може помітити відхилення від встановлених норм (51,5%); злочинні дії залишають сліди у вигляді інформації про певні акти економічної діяльності, яка фіксується у різного роду документах, тому бухгалтерський облік і відповідні знання є необхідними під час їх виявлення, але офіційно оперативні підрозділи не мають можливості задіювати осіб, які ними володіють, на етапі пошукової діяльності (38,2%); злочинні групи складаються у низових ланках із односельців, друзів, родичів, що полегшує їх встановлення, але натомість ускладнює встановлення верхньої ланки, оскільки близькі стосунки у групі ускладнюють отримання інформації (42,1%); на одних і тих же ділянках місцевості можуть діяти і легальні суб'єкти господарювання (що мають дозвіл на видобуток корисних копалин) і нелегальні, видобуваючи ті ж самі корисні копалини за допомогою тих же самих засобів (а в деяких випадках це роблять одні і ті ж наймані робітники)(51,5%). Ці особливості негативно впливають на процес виявлення кримінальних правопорушень – латентний (прихований) характер злочинної діяльності зумовлює необхідність активного здобування первинної оперативної інформації, при чому саме активізація оперативних підрозділів, їх пошукових дій дозволить суттєво знизити латентність кримінальних правопорушень у сфері використання та охорони надр.